WYMAGANIA EDUKACYJNE Z PRZEDMIOTU

EDUKACJA OBYWATELSKA

Rok szkolny 2026/2027

Klasa II technikum

Program nauczania:
Edukacja obywatelska. Program nauczania dla liceum ogólnokształcącego i technikum, zakres podstawowy – OPERON

Podręcznik:
Beata Surmacz, Jan Maleska, Zbigniew Smutek, *Edukacja obywatelska 1. Zakres podstawowy. Liceum i technikum*, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON.

Podstawa programowa:
Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia **6 marca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2025 r. poz. 382)** – obowiązujące od **1 września 2025 r.**

WYMAGANIA EDUKACYJNE
Z PRZEDMIOTU EDUKACJA OBYWATELSKA

I. CHARAKTER PRZEDMIOTU I ZASADY OCENIANIA

Edukacja obywatelska jest przedmiotem o charakterze przede wszystkim praktycznym. Jej celem jest nie tylko wyposażenie ucznia w wiedzę dotyczącą społeczeństwa, państwa, prawa i życia publicznego, lecz przede wszystkim rozwijanie umiejętności obywatelskich, poczucia sprawczości oraz gotowości do odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Zgodnie z komentarzem metodycznym do podstawy programowej edukacja obywatelska opiera się na trzech równoważnych filarach:

1. wiedzy i umiejętnościach;
2. działaniach obywatelskich;
3. projekcie edukacyjnym.

Wszystkie trzy elementy są realizowane równolegle i wzajemnie się uzupełniają. Wiedza i umiejętności mają umożliwiać uczniowi rozumienie zjawisk społecznych i politycznych, natomiast działania praktyczne i projekty służą wykorzystaniu tej wiedzy w rzeczywistych sytuacjach oraz rozwijaniu poczucia sprawczości obywatelskiej.

Z tego względu ocenianie z edukacji obywatelskiej nie ogranicza się do sprawdzania wiadomości. Ocenie podlegają w szczególności:

– wiedza i umiejętności związane z realizowanymi treściami;
– aktywność ucznia podczas lekcji;
– jakość wykonywanych podczas lekcji zadań indywidualnych i grupowych;
– umiejętność argumentowania, dyskusji, analizy informacji i formułowania własnego stanowiska;
– umiejętność współpracy i odpowiedzialnego wykonywania powierzonych zadań;
– podejmowanie i realizacja działań obywatelskich;
– udział ucznia w projektach edukacyjnych;
– jakość wspólnego efektu projektu;
– indywidualny wkład ucznia w realizację projektu.

Aktywność lekcyjna nie oznacza wyłącznie częstego zabierania głosu. Ocenie podlega przede wszystkim rzeczywiste zaangażowanie ucznia w pracę: przygotowanie do zajęć, wykonywanie zadań, udział w dyskusjach i debatach, analiza materiałów, formułowanie argumentów, współpraca z innymi oraz podejmowanie prób samodzielnego rozwiązywania problemów.

W edukacji obywatelskiej szczególne znaczenie ma jakość wykonywanych zadań. Oceniana jest nie tylko poprawność odpowiedzi, lecz także sposób dochodzenia do niej, wykorzystanie informacji, umiejętność uzasadnienia stanowiska, dostrzeganie różnych perspektyw oraz zastosowanie wiedzy w praktyce.

W klasie II technikum w ramach realizacji programu zostaną przeprowadzone dwa grupowe projekty edukacyjne. Projekty będą powiązane z realizowanymi treściami programowymi i będą miały charakter badawczy lub społeczny.

Ocena projektu składa się z dwóch wzajemnie powiązanych elementów:

1. oceny wspólnego efektu pracy zespołu;
2. oceny indywidualnego wkładu każdego ucznia.

Ocena całego zespołu nie oznacza więc automatycznego przyznania wszystkim uczniom takiej samej oceny. Przy ustalaniu oceny indywidualnej uwzględnia się w szczególności zaangażowanie ucznia, jakość i terminowość wykonywanych przez niego zadań, współpracę z zespołem, odpowiedzialność za powierzoną część projektu oraz jego rzeczywisty wkład w osiągnięcie wspólnego celu.

Przy ocenianiu projektów uwzględnia się w szczególności:

– adekwatność podjętych działań do celu projektu;
– stopień zaangażowania ucznia i ilość włożonej pracy;
– jakość i skuteczność podjętych działań;
– współpracę w zespole;
– indywidualny wkład poszczególnych członków zespołu;
– jakość końcowego efektu projektu;

– sposób zaprezentowania rezultatów;
– umiejętność wyciągania wniosków i dokonania podsumowania pracy.

Takie podejście odpowiada założeniom podstawy programowej i komentarza metodycznego, zgodnie z którymi edukacja obywatelska ma prowadzić od wiedzy i rozumienia zjawisk do samodzielnego działania i poczucia sprawczości obywatelskiej.

II. TREŚCI NAUCZANIA W KLASIE II TECHNIKUM

W klasie II realizowane są następujące treści programowe. Wymagania określone w programie jako fakultatywne zostały przyjęte do realizacji jako obowiązkowe.

1. Patriotyzm

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie patriotyzmu;
– przedstawia różne sposoby wyrażania patriotyzmu;
– rozumie patriotyzm jako troskę o wspólnotę i dobro wspólne;
– rozpoznaje współczesne formy patriotyzmu;
– potrafi odróżnić patriotyzm od nacjonalizmu i postaw wykluczających.

2. Obywatel i obywatelstwo

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie obywatelstwa;
– przedstawia podstawowe prawa i obowiązki obywatela;
– wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej;
– rozpoznaje różne formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym;
– rozumie związek między prawami obywatelskimi a odpowiedzialnością za wspólnotę.

3. Grupy społeczne

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie grupy społecznej;
– rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych;
– wskazuje znaczenie grup dla funkcjonowania jednostki;
– analizuje zasady funkcjonowania wybranych grup społecznych.

4. Role społeczne

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie roli społecznej;
– rozpoznaje różne role społeczne jednostki;

– wyjaśnia, że jedna osoba może pełnić jednocześnie wiele ról społecznych;
– rozpoznaje sytuacje konfliktu ról społecznych.

5. Relacje grupowe i międzygrupowe

Uczeń:

– charakteryzuje relacje zachodzące wewnątrz grup i między grupami;
– rozpoznaje mechanizmy współpracy i rywalizacji;
– wyjaśnia znaczenie norm grupowych;
– analizuje przyczyny pozytywnych i negatywnych relacji między grupami.

6. Postrzeganie odmienności w społeczeństwie

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcia różnorodności, stereotypu, uprzedzenia i dyskryminacji;
– rozpoznaje stereotypowe przedstawianie grup społecznych;
– analizuje wpływ stereotypów i uprzedzeń na relacje społeczne;
– wskazuje sposoby przeciwdziałania dyskryminacji i wykluczeniu.

7. Problem wykluczenia społecznego

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie wykluczenia społecznego;
– wskazuje jego przyczyny i konsekwencje;
– rozpoznaje grupy szczególnie narażone na wykluczenie;
– proponuje sposoby przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

8. Zasady pracy w grupie

Uczeń:

– wskazuje warunki skutecznej współpracy;
– potrafi podzielić zadania w grupie;
– odpowiedzialnie wykonuje powierzone zadania;
– komunikuje się z innymi członkami grupy;
– potrafi rozwiązywać problemy pojawiające się podczas wspólnej pracy.

9. Konflikty społeczne

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie konfliktu społecznego;
– wskazuje przyczyny konfliktów;
– rozpoznaje różne sposoby rozwiązywania konfliktów;

– odróżnia konstruktywne i destrukcyjne sposoby reagowania na konflikt;
– potrafi analizować konflikt z perspektywy różnych uczestników.

10. Sporne problemy w społeczeństwie polskim

Uczeń:

– rozpoznaje wybrane problemy budzące spory społeczne;
– przedstawia różne stanowiska dotyczące tych problemów;
– potrafi odróżnić argument od opinii;
– formułuje własne stanowisko i uzasadnia je;
– szanuje prawo innych osób do prezentowania odmiennych poglądów.

11. Społeczeństwo jako wspólnota wartości

Uczeń:

– wyjaśnia znaczenie wartości w życiu społecznym;
– wskazuje wartości istotne dla funkcjonowania demokratycznego społeczeństwa;
– analizuje sytuacje, w których wartości mogą pozostawać ze sobą w konflikcie;
– rozumie znaczenie dobra wspólnego.

12. System oświaty w Polsce

Uczeń:

– przedstawia podstawowe zasady funkcjonowania systemu oświaty;
– rozpoznaje najważniejsze podmioty uczestniczące w funkcjonowaniu szkoły;
– wskazuje prawa i obowiązki poszczególnych uczestników społeczności szkolnej;
– potrafi znaleźć informacje dotyczące funkcjonowania szkoły i systemu oświaty.

13. Prawo szkolne

Uczeń:

– wyjaśnia znaczenie statutu szkoły i innych dokumentów regulujących życie szkoły;
– potrafi znaleźć w dokumentach szkolnych informacje dotyczące praw i obowiązków ucznia;
– rozpoznaje sytuacje zgodne i niezgodne z prawem szkolnym;
– wie, gdzie szukać pomocy w przypadku naruszenia praw ucznia.

14. Prawa i obowiązki ucznia

Uczeń:

– zna podstawowe prawa i obowiązki ucznia;
– potrafi odnieść je do konkretnych sytuacji szkolnych;

– rozpoznaje sytuacje naruszania praw ucznia;
– zna podstawowe sposoby dochodzenia swoich praw.

15. Problemy społeczności szkolnej

Uczeń:

– rozpoznaje problemy występujące w społeczności szkolnej;
– potrafi określić potrzeby różnych członków społeczności szkolnej;
– analizuje przyczyny wybranego problemu;
– proponuje możliwe rozwiązania;
– potrafi uczestniczyć w działaniach zmierzających do rozwiązania problemu.

16. Samorządność w szkole

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie samorządności uczniowskiej;
– zna kompetencje samorządu uczniowskiego;
– wskazuje sposoby udziału uczniów w podejmowaniu decyzji dotyczących szkoły;
– potrafi zaproponować i przeprowadzić proste działanie na rzecz społeczności szkolnej.

17. Społeczność lokalna

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie społeczności lokalnej;
– rozpoznaje najważniejsze instytucje funkcjonujące w społeczności lokalnej;
– wskazuje problemy i potrzeby swojej społeczności;
– dostrzega możliwości wpływania mieszkańców na rozwój lokalny.

18. Rola i zadania samorządu terytorialnego

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie samorządu terytorialnego;
– rozpoznaje podstawowe szczeble samorządu terytorialnego;
– przedstawia najważniejsze zadania gminy, powiatu i województwa;
– rozpoznaje organy samorządu terytorialnego.

19. Procesy decyzyjne w samorządzie lokalnym

Uczeń:

– przedstawia podstawowe etapy podejmowania decyzji przez władze lokalne;
– rozpoznaje podmioty uczestniczące w procesach decyzyjnych;
– analizuje konkretny przykład decyzji podejmowanej przez władze lokalne.

20. Udział obywateli w procesie decyzyjnym samorządu terytorialnego

Uczeń:

– przedstawia możliwości wpływania mieszkańców na decyzje władz lokalnych;
– wyjaśnia znaczenie konsultacji społecznych;
– rozpoznaje inne formy uczestnictwa obywatelskiego;
– potrafi wskazać właściwą formę działania w konkretnej sytuacji.

21. Budżet gminy

Uczeń:

– wyjaśnia, czym jest budżet gminy;
– wskazuje podstawowe źródła dochodów i rodzaje wydatków gminy;
– analizuje podstawowe informacje dotyczące budżetu swojej gminy;
– rozumie znaczenie decyzji budżetowych dla mieszkańców.

22. Formy aktywności obywatelskiej

Uczeń:

– rozpoznaje różne formy aktywności obywatelskiej;
– wyjaśnia znaczenie wolontariatu, organizacji społecznych, konsultacji, petycji i innych form uczestnictwa;
– dobiera formę działania do konkretnego problemu;
– potrafi zaplanować proste działanie obywatelskie.

23. Patologie życia publicznego

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie patologii życia publicznego;
– rozpoznaje korupcję, nepotyzm, klientelizm i inne przejawy patologii życia publicznego;
– analizuje ich wpływ na funkcjonowanie państwa i społeczeństwa;
– wskazuje sposoby przeciwdziałania tym zjawiskom.

24. Mechanizmy kontroli obywatelskiej

Uczeń:

– wyjaśnia znaczenie kontroli obywatelskiej nad władzą publiczną;
– rozpoznaje podstawowe mechanizmy kontroli społecznej;
– zna możliwości uzyskiwania informacji o działalności instytucji publicznych;
– potrafi wskazać sposób działania w sytuacji wymagającej kontroli obywatelskiej.

25. Problemy i potrzeby społeczności lokalnej

Uczeń:

– rozpoznaje problemy i potrzeby własnej społeczności lokalnej;
– potrafi zebrać informacje dotyczące wybranego problemu;
– analizuje jego przyczyny i konsekwencje;
– proponuje możliwe rozwiązania;
– potrafi wskazać podmioty odpowiedzialne za jego rozwiązanie.

26. Zadania młodzieżowych rad

Uczeń:

– wyjaśnia, czym jest młodzieżowa rada;
– przedstawia jej podstawowe zadania;
– rozumie znaczenie udziału młodzieży w życiu społeczności lokalnej;
– potrafi wskazać możliwości wykorzystania młodzieżowej rady do przedstawiania potrzeb i opinii młodych ludzi.

27. Młody obywatel w urzędzie

Uczeń:

– zna podstawowe zasady kontaktu obywatela z urzędem;
– potrafi znaleźć informacje potrzebne do załatwienia prostej sprawy urzędowej;
– potrafi odszukać właściwy formularz lub procedurę;
– rozumie prawa i obowiązki obywatela w relacji z administracją publiczną.

28. Reżimy polityczne

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcie reżimu politycznego;
– rozróżnia demokrację, autorytaryzm i totalitaryzm;
– wskazuje podstawowe cechy poszczególnych reżimów;
– analizuje znaczenie praw i wolności obywatelskich dla funkcjonowania demokracji.

29. Polska w latach 1945–1989

Uczeń:

– przedstawia podstawowe cechy systemu politycznego Polski w latach 1945–1989;
– wyjaśnia zależność Polski od ZSRR;
– przedstawia najważniejsze przemiany polityczne i społeczne tego okresu;
– charakteryzuje wybrane formy oporu społecznego i działalności opozycyjnej;
– wyjaśnia znaczenie przemian 1989 roku dla rozwoju demokratycznego państwa.

III. AKTYWNOŚĆ LEKCYJNA I PRACA BIEŻĄCA

W edukacji obywatelskiej szczególne znaczenie ma aktywność ucznia podczas zajęć. Lekcja nie jest wyłącznie miejscem przekazywania i odtwarzania wiadomości. Uczeń powinien możliwie często wykorzystywać zdobywaną wiedzę w praktycznych zadaniach.

Ocenie bieżącej podlega w szczególności:

– przygotowanie do lekcji;
– aktywny i rzeczowy udział w dyskusji;
– udział w debacie i umiejętność argumentowania;
– analiza tekstów, danych, wykresów, materiałów medialnych i innych źródeł;
– wykonywanie zadań indywidualnych;
– wykonywanie zadań grupowych;
– formułowanie i uzasadnianie własnego stanowiska;
– umiejętność słuchania i odnoszenia się do argumentów innych osób;
– współpraca z innymi uczniami;
– samodzielność w rozwiązywaniu problemów;
– wykorzystywanie wiedzy w sytuacjach praktycznych;
– systematyczność i jakość wykonywanych zadań.

Szczególne znaczenie ma jakość pracy. Samo zgłaszanie się do odpowiedzi nie jest równoznaczne z wysoką aktywnością, jeżeli nie towarzyszy mu merytoryczny wkład w pracę klasy. Podobnie sama obecność podczas pracy grupowej nie jest traktowana jako wykonanie zadania.

Aktywność ucznia jest oceniana przede wszystkim poprzez jego rzeczywisty wkład w proces uczenia się i wykonywanie zadań.

IV. DZIAŁANIA OBYWATELSKIE

W toku nauki uczniowie realizują praktyczne działania obywatelskie przewidziane w podstawie programowej.

Działania te mogą być realizowane indywidualnie lub zespołowo i powinny wynikać z rzeczywistych problemów, potrzeb lub możliwości działania.

Ocenie podlegają w szczególności:

– adekwatność działania do postawionego celu;
– zaangażowanie ucznia;
– ilość i jakość wykonanej pracy;
– samodzielność;
– skuteczność działania;
– współpraca z innymi;
– umiejętność wyciągania wniosków z podjętego działania.

Działania obywatelskie nie są traktowane jako dodatek do właściwej nauki przedmiotu. Stanowią jeden z jego zasadniczych elementów.

V. PROJEKTY EDUKACYJNE

W klasie II uczniowie realizują dwa grupowe projekty edukacyjne.

Projekty są integralną częścią realizacji programu nauczania i służą praktycznemu wykorzystaniu wiedzy oraz umiejętności zdobywanych podczas lekcji.

Projekty mogą mieć charakter badawczy lub społeczny. Ich tematyka jest związana z realizowanymi treściami, w szczególności dotyczącymi funkcjonowania grup i wspólnot, szkoły, społeczności lokalnej, samorządu, aktywności obywatelskiej oraz problemów społecznych.

Realizacja projektu obejmuje w szczególności:

– określenie problemu lub pytania;
– ustalenie celu;
– zaplanowanie działań;
– podział zadań;
– realizację zaplanowanych działań;
– współpracę członków zespołu;
– analizę zebranych informacji lub rezultatów działania;
– przygotowanie końcowego efektu;
– prezentację efektów;
– podsumowanie i ocenę przebiegu pracy.

Ocenie podlegają zarówno rezultaty całego zespołu, jak i indywidualna praca ucznia.

Ocena wspólnego efektu uwzględnia:

– adekwatność projektu do określonego celu;
– jakość wykonania;
– wykorzystanie wiarygodnych informacji;
– skuteczność podjętych działań;
– jakość prezentacji rezultatów;
– wyciągnięte wnioski.

Ocena indywidualnego wkładu ucznia uwzględnia:

– aktywność i zaangażowanie;
– wykonanie przydzielonych zadań;
– jakość wykonanej pracy;
– terminowość;
– samodzielność;
– odpowiedzialność za powierzoną część projektu;

– współpracę z pozostałymi członkami zespołu;
– wkład w osiągnięcie wspólnego celu.

Uczeń, który w niewielkim stopniu uczestniczył w pracy zespołu, nie otrzymuje automatycznie takiej samej oceny jak pozostali członkowie grupy.

Jednocześnie indywidualna ocena ucznia nie jest wyłącznie oceną jego części pracy. Projekt ma charakter zespołowy, dlatego znaczenie ma także umiejętność współpracy, komunikacji, podziału zadań i odpowiedzialności za wspólny rezultat.

W trakcie realizacji projektu możliwe jest stosowanie informacji zwrotnej, samooceny i oceny koleżeńskiej. Na zakończenie projektu nauczyciel dokonuje oceny sumującej i ją uzasadnia.

VI. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

– opanował podstawowe wiadomości konieczne do dalszej nauki;
– rozpoznaje podstawowe pojęcia dotyczące społeczeństwa, obywatelstwa, szkoły i samorządu;
– z pomocą nauczyciela wykonuje proste zadania;
– podejmuje próby udziału w dyskusjach i pracy grupowej;
– wykonuje powierzone zadania w stopniu podstawowym;
– uczestniczy w realizacji działań i projektów, choć wymaga znacznego wsparcia;
– zna podstawowe zasady współpracy.

Ocena dostateczna

Uczeń:

– posiada podstawową wiedzę dotyczącą realizowanych zagadnień;
– poprawnie posługuje się podstawowymi pojęciami;
– samodzielnie wykonuje typowe zadania;
– potrafi przedstawić podstawowe informacje dotyczące omawianego problemu;
– uczestniczy w dyskusjach i wykonuje zadania podczas lekcji;
– podejmuje współpracę w grupie;
– wykonuje powierzone zadania w ramach projektu;
– uczestniczy w działaniach obywatelskich;
– potrafi zastosować podstawową wiedzę w prostych sytuacjach praktycznych.

Ocena dobra

Uczeń:

– dobrze opanował wiadomości i umiejętności przewidziane programem;
– poprawnie i samodzielnie wykonuje zadania;
– aktywnie uczestniczy w pracy podczas lekcji;
– potrafi analizować informacje i wyciągać podstawowe wnioski;
– przedstawia własne stanowisko i uzasadnia je;
– potrafi odnieść się do argumentów innych osób;
– odpowiedzialnie wykonuje zadania indywidualne i grupowe;
– aktywnie uczestniczy w działaniach obywatelskich;
– w sposób odpowiedzialny wykonuje powierzone zadania projektowe;
– współpracuje z zespołem i przyczynia się do powstania wspólnego rezultatu;
– potrafi zastosować wiedzę w praktycznych sytuacjach.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

– bardzo dobrze opanował wiadomości i umiejętności przewidziane programem;
– samodzielnie analizuje problemy społeczne i obywatelskie;
– aktywnie i merytorycznie uczestniczy w lekcjach;
– wykonuje zadania w sposób samodzielny, dokładny i przemyślany;
– sprawnie analizuje różne źródła informacji;
– formułuje własne stanowisko i rzeczowo je uzasadnia;
– dostrzega różne perspektywy i potrafi prowadzić rzeczowy dialog;
– aktywnie uczestniczy w działaniach obywatelskich;
– podczas projektów wykazuje wysokie zaangażowanie i odpowiedzialność;
– wykonuje powierzone zadania na wysokim poziomie;
– dobrze współpracuje z zespołem i przyczynia się do wysokiej jakości wspólnego rezultatu;
– potrafi samodzielnie wykorzystać wiedzę w nowych sytuacjach.

Ocena celująca

Uczeń:

– w pełni opanował wymagane wiadomości i umiejętności;
– samodzielnie i twórczo wykorzystuje wiedzę w nowych sytuacjach;
– wyróżnia się wysoką jakością pracy podczas lekcji;
– aktywnie inicjuje dyskusje, działania i rozwiązania problemów;
– formułuje samodzielne, pogłębione stanowiska i potrafi je przekonująco uzasadnić;
– krytycznie analizuje informacje pochodzące z różnych źródeł;
– dostrzega złożoność problemów społecznych i różne możliwe sposoby ich rozwiązania;
– wykazuje bardzo wysoki poziom odpowiedzialności i samodzielności;
– aktywnie i skutecznie uczestniczy w działaniach obywatelskich;

– wnosi istotny, samodzielny wkład w realizację projektów;
– potrafi organizować własną pracę i wspierać pracę zespołu;
– przyczynia się do osiągania ponadprzeciętnych rezultatów wspólnych działań;
– potrafi przenieść wiedzę i umiejętności obywatelskie na rzeczywiste problemy i sytuacje społeczne.

VII. PROPORCJE ELEMENTÓW OCENIANIA

W ocenianiu edukacji obywatelskiej zachowuje się równowagę między trzema filarami przedmiotu: wiedzą i umiejętnościami, działaniami obywatelskimi oraz projektem edukacyjnym.

W szczególności nie stosuje się modelu, w którym zasadnicza część ocen wynika wyłącznie ze sprawdzania wiadomości.

W ocenianiu uwzględnia się:

1. wiedzę i umiejętności – w tym pracę podczas lekcji, wykonywanie zadań, analizę źródeł, argumentowanie i rozwiązywanie problemów;
2. aktywność praktyczną – w tym działania obywatelskie;
3. projekty edukacyjne – zarówno wspólny rezultat zespołu, jak i indywidualny wkład ucznia.

Przy ustalaniu ocen bieżących nauczyciel może stosować różne formy oceniania, w tym ocenę pracy podczas lekcji, zadania indywidualne i grupowe, wypowiedzi, debaty, analizę źródeł, działania praktyczne oraz projekty.

W ocenianiu działań i projektów szczególne znaczenie mają: adekwatność działania do celu, zaangażowanie, skuteczność, współpraca oraz indywidualny wkład ucznia.

Takie rozwiązanie odpowiada zaleceniom komentarza metodycznego do podstawy programowej, który wskazuje, że uczniowie liceów i techników nie powinni być oceniani wyłącznie z wiedzy i umiejętności, lecz również za aktywność, działania obywatelskie i projekty. Komentarz wskazuje także możliwość stosowania modelu, w którym 50% odnosi się do wiedzy i umiejętności, a 50% do aktywności, działań obywatelskich i projektów, z zachowaniem równowagi między tymi elementami.

VIII. INFORMACJA ZWROTNA I SAMOOCENA

W edukacji obywatelskiej stosowana jest informacja zwrotna dotycząca pracy ucznia. Jej celem jest wskazanie:

– co uczeń wykonał prawidłowo;
– co wymaga poprawy;
– w jaki sposób może poprawić swoją pracę;
– jakie powinny być kolejne kroki w jego uczeniu się.

W miarę możliwości stosowana jest również samoocena ucznia oraz ocena koleżeńska, szczególnie podczas pracy grupowej i realizacji projektów.

Samoocena i ocena koleżeńska służą przede wszystkim rozwijaniu umiejętności refleksji nad własną pracą, odpowiedzialności za wykonywane zadania oraz umiejętności współpracy.

W przypadku projektu ocena koleżeńska może uwzględniać w szczególności komunikację w grupie, jakość wspólnej pracy, podział zadań, planowanie oraz wywiązywanie się z powierzonych zadań.

IX. Dokumentowanie pracy i działań

Przebieg pracy ucznia może być dokumentowany w zeszycie, materiałach wykonanych podczas lekcji, portfolio obywatelskim, dokumentacji projektowej lub innej formie odpowiedniej do rodzaju zadania.

Dokumentacja powinna umożliwiać ocenę nie tylko końcowego rezultatu, ale – w razie potrzeby – również przebiegu pracy, indywidualnego wkładu ucznia i jego refleksji nad wykonanym zadaniem.

Forma dokumentacji może być dostosowana do charakteru działania lub projektu.

X. Zasady ustalania oceny rocznej

Ocena roczna uwzględnia całoroczną pracę ucznia oraz stopień osiągnięcia wymagań edukacyjnych.

Pod uwagę bierze się łącznie:

- opanowanie wiedzy i umiejętności związanych z realizowanymi treściami;
- jakość i systematyczność pracy podczas lekcji;
- wykonywanie zadań indywidualnych i zespołowych;
- umiejętność praktycznego wykorzystania wiedzy;
- aktywność i samodzielność;
- realizację działań obywatelskich;
- udział w projektach edukacyjnych i indywidualny wkład w ich realizację;
- rozwój umiejętności analizowania informacji, argumentowania i rozwiązywania problemów.

Żaden pojedynczy rodzaj aktywności nie przesądza samodzielnie o ocenie rocznej. Ocena powinna odzwierciedlać rzeczywisty poziom osiągnięć ucznia oraz jakość jego całorocznej pracy.

W ocenianiu szczególne znaczenie ma praktyczne wykorzystanie wiedzy. Samo zapamiętanie wiadomości, bez umiejętności ich zastosowania, nie jest wystarczające do uzyskania wysokiej oceny.

W przypadku projektów i działań obywatelskich uwzględnia się zarówno rezultat pracy, jak i indywidualne zaangażowanie ucznia.

Uczeń otrzymuje informację zwrotną dotyczącą wykonywanych zadań, w szczególności wskazującą mocne strony pracy oraz elementy wymagające poprawy. W zależności od rodzaju zadania możliwe jest również wykorzystanie samooceny i oceny koleżeńskiej.

XI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Wymagania edukacyjne są zgodne z podstawą programową, realizowanym programem nauczania oraz statutem szkoły.

Ocena klasyfikacyjna wynika z całokształtu osiągnięć ucznia i nie jest ustalana wyłącznie na podstawie średniej arytmetycznej ocen bieżących.

W szczególności uwzględnia się stopień opanowania wiedzy i umiejętności, aktywność podczas zajęć, jakość wykonywanych zadań, udział w działaniach obywatelskich oraz udział w projektach edukacyjnych, w tym indywidualny wkład ucznia w ich realizację. Ocenie podlega również brak realizacji powierzonej pracy lub jej niedbałe wykonanie.

W przypadku prac ocenianych punktowo ocena ustalana jest zgodnie z progami procentowymi określonymi w Statucie szkoły.

Różne formy sprawdzania wiedzy mogą koncentrować się na wybranych pojedynczych sprawnościach. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie w ilości zgodnej ze Statutem. Zobowiązuje się do formy pisemnej zgłoszenia np. Uczeń musi w momencie wejścia do klasy musi podać nauczycielowi listę osób zgłaszających np lub poinformować ustnie, że taka lista jest właśnie tworzona. Inne formy zgłoszenia uznawane są za nieskuteczne.

Ocena śródroczna i roczna nie jest średnią arytmetyczną ocen bieżących. Ustala ją nauczyciel na podstawie stopnia opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności określonych w wymaganiach edukacyjnych.

Edukacja obywatelska jest przedmiotem, w którym wiedza stanowi podstawę świadomego działania, a działanie jest podstawowym sposobem rozwijania kompetencji obywatelskich. Dlatego osiągnięcia ucznia są oceniane nie tylko przez pryzmat tego, co uczeń wie, lecz również tego, jak potrafi wykorzystać swoją wiedzę,

współpracować z innymi, rozwiązywać problemy i podejmować odpowiedzialne działania obywatelskie.

Załącznik
Katalog przykładowych działań obywatelskich i projektów edukacyjnych

1. Aktywne uczestnictwo w debacie na wybrany temat społeczny, prezentowanie własnego zdania, które uczeń uzasadnia i którego broni, oraz podejmowanie dialogu z osobami o odmiennych poglądach

I. Weź aktywny udział w debacie lub dialogu

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• zabranie głosu,

• wyrażenie stanowiska,

• wartość merytoryczna wypowiedzi, w tym argumentacji,

• polemika,

• szacunek dla adwersarzy.

2. Aktywny udział w spotkaniu z przedstawicielami organów władzy publicznej, w ramach którego uczeń zadaje pytania dotyczące kompetencji tych organów

II. Zadaj pytanie przedstawicielowi władz podczas spotkania

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• zabranie głosu,

• zadanie pytania,

• merytoryczna jakość pytania dotyczącego kompetencji przedstawiciela organu władzy publicznej,

• relacja ze spotkania,

• szacunek dla adwersarzy.

3. Aktywne uczestnictwo w przygotowaniu obchodów rocznicy ważnego wydarzenia historycznego (nieorganizowanego w ramach działalności szkoły) lub w innych obchodach

III. Weź udział w organizacji obchodów ważnych świąt i rocznic

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• stopień i zakres zaangażowania w przygotowanie obchodów,

• obchody organizowane poza działalnością szkoły (nieorganizowanego w ramach działalności szkoły),

• aktywna rola w obchodach.

4. Sformułowanie i opublikowanie własnej opinii w ważnej dla ucznia sprawie publicznej w lokalnych lub szkolnych mediach, z poszanowaniem poglądów innych i z poszanowaniem demokratycznego porządku prawnego

IV. Wyraź swoje poglądy w ważnej dla Ciebie sprawie publicznej w artykule lub innym materiale medialnym

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• opinia dotyczy ważnej dla ucznia/uczennicy sprawy publicznej,

• jest to opinia własna, nie opinia innych osób,

• jest uargumentowana lub/i zawiera kontrargumenty,

• opinia została sformułowana z poszanowaniem poglądów innych i demokratycznego porządku prawnego,

• opinia została upubliczniona, opublikowana w lokalnych lub szkolnych mediach,

• w opinii zastosowano kontrargumenty.

5. Zorganizowanie kampanii społecznej lub zbiórki na wybrany przez ucznia cel, w ramach której uczeń zachęca do udziału innych ludzi lub instytucje

V. Zorganizuj kampanię społeczną lub zbiórkę na wybrany przez siebie cel

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• jasno określony cel zbiórki/kampanii,

• przygotowanie materiałów promocyjnych (np. plakaty, ulotki) związanych ze zbiórką/kampanią,

• akcja promocyjna, która pokazuje dotarcie do szerszego odbiorcy – osób lub instytucji,

• przeprowadzenie kampanii społecznej/zbiórki,

• przekazanie zebranych środków na wskazany cel (terminowość),

• transparentność zbiórki i zachowanie wysokich standardów przejrzystości zasad (zwłaszcza przy zbiórce pieniężnej).

6. Nawiązanie współpracy jako wolontariusz z lokalną organizacją społeczną lub instytucją publiczną w celu wsparcia realizacji jej celów statutowych, po czym przedstawienie na forum klasy efektów swojego zaangażowania

VI. Pomagaj jako wolontariusz w ważnej dla Ciebie sprawie

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• potwierdzenie przepracowania określonej liczby godzin (np. ewidencja czasu, zaświadczenie),

• relacja z pracy wolontariusza w formie dokumentacyjnej, na forum klasy lub szkoły.

7. Napisanie wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe

VII. Przygotuj wniosek o realizację projektu w ramach budżetu obywatelskiego lub uczniowskiego

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• właściwy formularz wniosku,

• odpowiedź na wszystkie pytania wniosku/formularza,

• jasno określony cel projektu,

• zaproponowane działania w odniesieniu do celu,

• odniesienie wydatków do planu działań,

• przejrzystość planowanego budżetu.

Pytania zawarte w propozycji działania obywatelskiego

• nazwa projektu,

• zasięg zgłaszanego projektu,

• lokalizacja projektu,

• skrócony opis projektu,

• uzasadnienie realizacji projektu,

• temat projektu,

• potencjalni odbiorcy projektu,

• szacunkowy koszt realizacji projektu.

8. Napisanie i wysłanie (opublikowanie) petycji, listu lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w ważnej dla ucznia sprawie

VIII. Napisz petycję w ważnej dla Ciebie sprawie

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• wartość formalna – czy jest to petycja, list lub list otwarty,

• sprawa dotyczy ucznia/uczennicy,

• sprawa jest ważna dla ucznia/uczennicy,

• wartość merytoryczna przygotowanego dokumentu, określenie swoich racji przemawiających za podjęciem działania,

• potwierdzenie poparcia innych osób, np. podpisy,

• potwierdzenie dostarczenia petycji/listu/listu otwartego.

9. Kandydowanie w klasowych lub szkolnych wyborach, w tym prowadzenie kampanii wyborczej

IX. Wystartuj w szkolnych wyborach

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• kandydowanie w wyborach,

• zgodność dokumentów przedstawionych przez kandydata z wymogami formalnymi danej szkoły lub młodzieżowej rady,

• program wyborczy,

• plan kampanii wyborczej,

• ulotki, plakaty.

Przykładowe uniwersalne dokumenty związane z wyborami w szkole:

• zawiązanie sztabu wyborczego,

• wniosek o rejestrację kandydata w wyborach,

• lista poparcia,

• pełnomocnictwo dla osoby, która reprezentuje kandydata,

• oświadczenia dotyczące braku przeciwwskazań (np. obowiązywania nałożonych kar) do kandydowania.

10. Przygotowanie dokumentów koniecznych do zgłoszenia zgromadzenia (protestu lub pikiety)

X. Przygotuj dokumenty konieczne do zgłoszenia zgromadzenia

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• przygotowane są wszystkie dokumenty związane z danym działaniem, np. pikietą/protestem,

• dokumenty są wypełnione zgodnie z wymaganiami formalnymi i merytorycznymi,

• dokumenty zostały przedłożone (przygotowane) w wymaganym terminie,

• informacja o spełnianiu procedur bezpieczeństwa,

• przygotowany plan protestu/pikiety – cel, organizacja.

11. Wypełnienie wniosku o wydanie dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu

XI. Wypełnij wniosek o wydanie paszportu, dowodu osobistego, prawa jazdy lub innego dokumentu

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• identyfikacja sprawy urzędowej do załatwienia,

• wypełniony aktualny/stosowny formularz/wniosek,

• wypełnione informacje są poprawne – zgodnie z przedłożonymi danymi,

• wypełniono wszystkie wymagane rubryki.

Ewentualnie:

• dołączono wymagane załączniki,

• złożono wniosek.

12. Dokonanie analizy programu wyborczego oraz kampanii wybranej partii lub kandydata

XII. Przeanalizuj program wyborczy i kampanię partii politycznej lub kandydata

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• wybór kampanii wyborczej partii lub kandydata,

• analiza aktualnej kampanii wyborczej partii lub kandydata (w trakcie kampanii),

• porównanie dokumentów programowych (partii lub kandydata) z kampanią i wyciągnięcie wniosków,

• analiza przygotowana w formie pisemnej,

• analiza została zaprezentowana nauczycielowi lub na forum klasy.

13. Uczestnictwo w konsultacjach społecznych na wybrany temat lub w wysłuchaniu publicznym, w ramach których uczeń formułuje własną opinię i przekazuje ją odpowiednim władzom

XIII. Weź udział w konsultacjach społecznych na wybrany temat

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• zapoznanie się z tematem konsultacji społecznych/wysłuchania publicznego; merytoryczne przygotowanie się do udziału,

• udział w konsultacjach społecznych lub wysłuchaniu publicznym,

• napisanie własnej opinii na podstawie konsultacji społecznych/wysłuchania publicznego,

• przekazanie opinii odpowiednim władzom lub w trakcie konsultacji.

14. Przeprowadzenie sondy szkolnej lub ulicznej na wybrany temat, a następnie zaprezentowanie jej wyników

XIV. Zorganizuj sondę szkolną lub uliczną

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• zaplanowanie sondy szkolnej lub ulicznej,

• przygotowanie pytań,

• przeprowadzenie badań/sondy (min. 20 dla sondy),

• opracowanie wyników sondy i wniosków,

• prezentacja wyników na forum klasy lub nauczycielowi.

15. Przeprowadzenie i udokumentowanie wywiadu ze świadkiem historii najnowszej (np. kombatantem) lub inną ważną postacią lokalną

XV. Przeprowadź wywiad ze świadkiem historii najnowszej lub ważną postacią lokalną

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• określenie celu wywiadu,

• wybór świadka historii zgodnie z założeniami działania,

• przygotowanie się do wywiadu, np. opracowanie pytań czy zasad zachowania,

• przeprowadzenie wywiadu,

• autoryzacja wywiadu (ewentualnie),

• udokumentowanie wywiadu w wybranej formie,

• zaprezentowanie wywiadu na forum klasy lub nauczycielowi.

16. Udział w symulacji obrad organów władz publicznych lub organów organizacji międzynarodowej

XVI. Weź udział w symulacji obrad organów władz publicznych lub organizacji międzynarodowej

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• określenie celu symulacji,

• wybór konkretnego organu i przedmiotu symulacji,

• zaplanowanie i przygotowanie się do symulacji, np. poznanie zasad działania organu,

• odegranie przypisanych ról,

• realizacja planu symulacji.

17. Zorganizowanie udziału w rozprawie sądowej w charakterze publiczności

XVII. Weź udział w rozprawie sądowej jako obserwator

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• samodzielne zorganizowanie udziału w rozprawie sądowej w charakterze publiczności,

• uzyskanie zgody, kiedy taka jest wymagana – przygotowanie odpowiednich dokumentów,

• przygotowanie się do udziału w rozprawie pod względem merytorycznym i formalnym (np. znajomość zasad zachowania, odpowiedni ubiór),

• przedstawienie udziału w formie notatki.

18. Przeprowadzenie analizy dostępności wybranej przestrzeni, usługi lub produktu dla osób z niepełnosprawnościami

XVIII. Sprawdź dostępność wybranej przestrzeni, usługi lub produktu dla osób z niepełnosprawnościami

Wyznaczniki, które można wziąć pod uwagę przy ocenianiu/udzielaniu informacji zwrotnej:

• wybór przestrzeni, usługi lub produktu dla osób z niepełnosprawnościami,

• przygotowanie się do analizy dostępności, np. lista pytań,

• przeprowadzenie analizy